

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Devarim

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

דג

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9976

ומתו גם שניהם האיש הנכב עסה אשה
 והאשה ובערת הרע מישראל : ס כג
 כי יהיה גער בתולה מארשה לאיש ומצאה
 איש בעיר ושכב עמה : כד והוצאתם
 את שניהם אל שער העיר ההוא וסקלתם
 אתם באבנים ומתו את הנער על דבר
 אשר לא צעקה בעיר ואת האיש על
 דבר אשר ענה את אשת רעהו ובערת הרע
 מקרבך : ס כה ואם בשדה ימצא
 האיש את הנער המארשה והחזיק בה
 האיש ושכב עמה ומת האיש אשר שכב
 עמה לבדו : כו ולנער לא תעשה דבר
 אין לנער חטא מורת כי באשר יקום איש
 על רעהו ורצחו נפש בן הדבר הנה :
 כז כי בשדה מצאה צעקה הנער
 המארשה ואין מושיעה : ס כח כי
 ימצא איש גער בתולה אשר לא ארשה
 ותפשה ושכב עמה זנמצאו : כט ונתן
 האיש השכב עמה לאבי הנער חמשים
 כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה
 לא יוכל שלחה כל ימיו : ס א לא
 יקח איש את אשת אביו ולא יגלה בגף
 אביו : ס ב לא יבא פצוע דכה
 וקריות שפכה בקהל יהוה : ס ג לא
 יבא ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא
 יבא לו בקהל יהוה : ס ד לא יבא

נערה קרי
 מצוה תקנה
 הנערה קרי
 הנערה קרי
 ולנערה קרי
 מצוה תקנה
 לנערה קרי
 הנערה קרי
 נערה קרי
 מצוה תקנה
 הנערה קרי
 מצוה תקנה
 כג
 הקט
 מצוה תקנה
 הקט

ואתתא ותפלי עבד דביש מישראל :
 כג ארי תהי עולמתא בתולתא דמארסא
 לגבר וישכחנה גבר בקרמא וישכוב עמה :
 כד ותפקון ותפרוהון לתרע יקרמא
 ההיא ותרגמון ותהון באבניא וימותון ות
 עולמתא על עיסק דלא צחת בקרמא
 ותגברא על עיסק דעני ות אתת חברה
 ותפלי עבד דביש מבינד : כה ואם
 בחקלא ישכה גברא ות עולמתא דמארסא
 ותקף בה גברא וישכוב עמה ויתקמר
 גברא דשכיב עמה בג חודוהי :
 כו ולעולמתא לא תעביד מדעס לית
 לעולמתא חובת דין דקטול ארי כמא דיקום
 גברא על חברה ויקטליניה נפש בן פתגמא
 הדין : כז ארי בחקלא אשכחה צומרת
 עולמתא דמארסא ולית דפריק לה :
 כח ארי ישכח גבר עולמתא בתולתא
 דלא מארסא ויחדינה וישכוב עמה
 וישתקחון : כט ויתן גברא דשכיב עמה
 לאבוקה דעולמתא חמסין סלעין דכסף
 וליה תהי לאנתו חלף דעניה לית ליה
 רשו למפטרנה כל יומותי : א לא יסב
 גבר ית אתת אבוהי ולא יגלי בנפא
 דאבוהי : ב לא ידכי דפסיקודמחבל
 למיעל בקהלא דני : ג לא ידכי ממזר
 למיעל בקהלא דני אף דרא עשירא לא
 ידכי ליה למיעל בקהלא דני : ד לא
 ידכון עמונאי ומואבאי למיעל בקהלא דני אף דרא עשירא לא ידכי להן למיעל
 בקהלא

בקהלא

אתה ואחיה ואפילו אין בעקרא לא תשהיגה עד דתליד אלהו בי הוא שעמא תקטלוגין בשיגקא פסדרא ותפלא
 עביר דביש מישראל : כג ארום חתני ערליקמא בתולתא מקדשא לגבר וישתתנה גבר חובו בקרמא וישמע
 עמה : כד (תפקין ית תביהו להרבע בי דנא דקרמא דתמיא ותאטלון ותהון באבגיא ויטרתו ית ערליקמא מן
 בגלל דלא פגנת בקרמא וית גברא מן בגלל דשמש עם אמת חכריה ותפלון עביר דביש מביגיכון : כה ואין
 בקרא ישבח גברא ית ערליקמא דמיקדשא ויתקף בה גברא וישמש עמה ויתקטל גברא דשמש עמה בלחורוי :
 כו ורעליקמא לא תעדרון מדעם ביש לית לערליקמא דין קטאל אלהו גברא ופטרניגיה מאיה בגיטא ארום
 היקמא דיקסון גבר על חכריה וקטלניגיה נפש היבדון פתקמא דרין : כז ארום בגנפי ברא אשכבה פגנר
 ערליקמא דמקדשא ולא אנדמן פריק לה : כח ארום ישבח גבר ערליקמא בתולתא דגא מיקדשא ויתור גיה
 אשמש עמה וקשמחין : כט ויתו גברא דשמיש עמה לאבאיה דערליקמא דמי בתהה חמשין סקעין דכסף גליה
 מהי לאינהו חילף דענייה לית ליה רשו למקטרה בגיטא כל יומי : א לא יסב גבר ית אתתא דאגים או דשרגיג
 אבוי וכל דפן איתת אבוי ולא יעלי בגנא דגלי אבוי : ב לא יבוי דמסרס ודפסיק גידא למיפס איתא מקהל עמא
 דין : ג לא ידבי דמתליד מן ונו רביה מוקא בישא דאתוהיב בעמיא חולונאי למיפס איתא פשרא מקהל עמא
 דין אוף דור עשריא לא ידבי ליה למיפל קקהלא דין : ד לא ידכון דכורי עמונאי וסנאבאי למיפס איתא מקהל
 עמא

רשיי

מעשה חזונים שאין האשה נהנת מהם : גם - לרכות הבאים מאחריהם - (פ"א מאחוריהם) (שם) ד"א נסמיהס לרמת את הולך
 טאס היתה מעוברת אין חמתין לה עד שתלד : (כג) ומצאה איש בעיר - (ערכין ז) לפיכך שכך עמה פרצה קוראה לנגבסא
 חילווסכה כסיתה לא חרעה לה : (כו) כי באשר יקום וגו' - לפי פסונוהו משמעו כי אנוסה היא וכחוקר עמוד עליה כאלה העומד
 על מחרו להרגו - (פסחים כה סנהדרין עג) ורכותינו דרשו בו הריוס כל ללמד וכתל למדוכו' : (א) לא יקח - (קידושין סז)
 אין לוכה לקומין ואין קידושין תופסין בה : ולא יגלה כנף אביו - (יבמות עג) שומרת יבם של אביו הרלויה לאכיו ויהי כבר הוחר
 עליה משום (ויקרא ח) עדות אחי אביו לא לעבור עליו כשני לאוין ולסמוך לה לא יבא ממור ללמד שאין ממור אלא מחייבי כריתות
 וק' ומחייבי מיתות כ"ד שאין כריתות מיתות כ"ד שאין כרית : (ב) פצוע דכה - (יבמות ע"ו) סכפגו אינדכאלו כלים שלו :
 וכרות שפכה - שכרת הגיד ושכחתי ורה קלות זרע אלא שזן ושות וליו מוליד : (ג) לא יבא ממור בקהלה' - לא ישח
 ישראלית : (ד) לא יבא עמוני - לא ישח ישראלית : על

רשבם

אביה - מי שעדים שזינתה אחר שנתקדשה : (כו) זעקה הנערה - טמא זעקה : (ח) לא יקח איש את אשת אביו
 הוכפל כאן לומר שאגולד חממה הרי הוא כלל יבא ממור : (כ) פנוע דכל - מיני פרוסים
 ממורשים

מכלל-יופי

לדעת רז"ל : (וכרות שפכה) - פירוש שנברר הגיד
 ושוב אינו יורה כחץ קלות הזרע אלא שופך ושוהר ואינו
 מוליד - וכשרש שפך כתב הוא ששט והוא שנברר הגיד שרין
 וגארא הגיד שפכה לפי שהוא שופך חשחן - (ג) (ממור) -
 ידוע בדברי רז"ל שהוא הבא מחייבי כריתות ומחייבי מיתות
 בית דין והנה הוא זר ולפי זה שרשו זר ושני המינים נוספת
 וכן דומה דעת יונתן בן עוזיאל באשדוד זכריה ט' מענין זר
 שתרגס ויתבון בני ישראל באשדוד דהו ביה כנוכראין :
 לקלל

ל (א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ)

עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשיתי
 לא יבא להם בקהל יהודה עד עולם :
 ח על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
 ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר
 על ד ארז בלעם בן בעור מפתור ארם
 נהרים לקללך : ו ולא אבה יהוה אלהיך
 לשמע את בלעם ויהפך יהוה אלהיך לה
 את הקללה לברכה כי אהבך יהוה אלהיך :
 ז לא תדרש שלום ושבתם בל ימיד
 לעולם : ס ח לא תתעב אדמי כי
 אחיך הוא לא תתעב מצרי כי יגר היית
 בארצו : ט בני ישראל יולדו להם דור
 שלישי יבא להם בקהל יהוה : ס י כי
 תצא מחנה על איביך ונשמרת מכל דבר
 חקס"ה יא כי יהיה בך איש אשר לא
 יהיה טהור מקרה לילה ויצא אדמחוז
 למחנה לא יבא אל תוך המחנה : יב והיה
 לפנות ערב ירחץ במים וכבא השמש יבא
 מציצה חקס"ו אל תוך המחנה : יג ויד תהיה לך מחוז
 מציצה חקס"ז למחנה ויצאת שמח חוץ : יד ויתר תהיה
 לך על אונג והיה בשבתך חוץ וקפרת
 בה ושבת וכסית את צאתך : טו כי
 יהוה אלהיך מתהלך בקרב מחנהך להצילך
 ולתת איביך לפניך והיה מחנהך קדוש ולא
 יראה בה ערות דבר ושכ מאחריך :
 חקס"ח טז לא תסגיר עבד אל אדניו אשר
 חקס"ט יצא אליך מעם אדניו : יז עמך ישב
 בקרבך במקום אשר יבחר באחד שעריך

מצוה
 חקס"ב
 רביעי
 מצוה חקס"ג
 מצוה חקס"ד

חקס"ה
 יא
 מצוה חקס"ו
 מצוה חקס"ז

חקס"ח
 חקס"ט

בטוב

בקהל בני עד עולם : ה עד עולם
 דלא ערעו יתכון בלחמא ובמניא באורחא
 במפקכון ממצרים ודאגר ערך ית בלעם
 בן בעור מפתור ארם דעל פרת ללשטוחד :
 ו ולא אבה יי אלהך לקבלא מן בלעם
 נהפך יי אלהך לך ירי לוטין לברכין ארי
 בחמך יי אלהך : ז לא תתבע שלמהון
 ושבתהון כל יומך לעלם : ח לא תרהיק
 אדומא ארי אחיך הוא לא תרהיק מצרא
 ארי דנור הנית בארעיה : ט בני דתילדון
 להון דנרא תליתארה ידכי להון למיעל
 בקהלא דיי : י ארי תפוק משריתא על
 בעלי דבכך ותסתמר מכל מדעם ביש :
 יא ארי יהי בך גבר דלא יהי דכי
 מסואבת ליליא ויפוק למברא למשריתא
 לא ייעור לגו משריתא : יב ויהי למפני
 במשא יסחי במניא ובמיעל שמשא ייעור
 לגו משריתא : יג ואחר מתקן יהי לך
 מברא למשריתא ותפוק תקן לברא :
 יד וסבתא תהי לך על צינוד ויהי במתכך
 לברא ותחפר בה ותרוגב ותכסי ירת
 מפקתך : טו ארי יי אלהך שכינתיה
 מהלכא בגו משריתך לשנובתך ולממסר
 סגאך קדמך ותהי משריתך קדישא ולא
 יתחוי בך עבירת פחנס וירחוב מימריה
 מלא טבא לך : טז לא תמסר עבד עממין
 ליד רבוניה דישתויב לותך מן קדם רבוניה :
 יז עמך יתיב בינך באתרא דיתרעי בהרא

מן

עמא בן דרם דה עשירא לא דבי למיטב אימא מקתל עמא בן עד עלמא : ה על עיסק הלא זמני לכין
 כלמא רבמי בארמא במפקדון ממערוס ודאנר לכין עת בלעם בר בעיר מן פתור תלמיא דמתנניא בארע ארם
 דעל שבת למילט יתכון : ו ולא צבא "אלהכו לקבלא מן בלעם והפך "אלהכו בפרימיה מטולכוו עת לנטון
 לכרכו ארם רחמינכו "אלהכו : ז לא תמבעו שלטתון וטבתון כל וזמכוו דאפילו מתגידון סנא נטיר
 מלכהו ער עלמא : ח לא תרתקו אדוקתא דאמי לאתעירא ארם אחיכוו רהוא לא תבתקון כצראד דארמי
 לאתעירא ארם ביעין הנתון בארעהו : ט בגין דמתגידון להון בר הליתאה ירכין למסבא מעס קהלא דמי :
 ארם תפקון משירונן על בעלי דבכיון ותסתקרון מכל פתנס דביש מפולתנא נזכריא וגילוי עריותא
 נשפיות ארם זבאי : יא ארם יהי בך גבר דלא יהי דבי מקריות תהדר ליליא ופוק קטפרא למשפיקתא לא
 יעור למצווע משפיקתא : יב יהי לעודני בקשא

ירושלמי

ויהוי לעדנתי בקשא ישוג במיא :

יסתו במיו וקמטכוע שמשא יעור לגו משפיקתא :
 יג ואתר סמוז יהוי לד סברא למשפיקתא ותשוד

פמן מוי דרילך : יד נסיבא פתוי קביעא לכין על מני זמכוו אחר דתקדוסיפיכוו ויהא במתבך קברא ומהו
 תפיר בה ותפני פמן ותתיב ותכס לר בעיך : טו ארם "אלהכו שכינתיה מהלכא במצע משיריתוכון
 נשזכותכוו ולמספר פנאיכוו בדיכוו בגין בן מהי אחר משפיקתון קדישא ולא יתמי בכון קלגא דמדעם דלא יפליק
 שכינתיה מביטכין : טז לא תימסור נזכרעה בידא פלחי טענותיה דאשמויב גביכוו לפהוי תחות טלל שכינתיה
 דיקטול היקנא עבק מן פרלסן טענתיה : יז עמכוו יתיב ונטור סצותא בעיכוו אדליפר ומה אוכיתא קבעו
 ליה סתקשא פאתרא דצבי במדא מן קריתכוו אהשקרו עמיה

בריוטיב

רשיי

(ה) על רבר . (ספרי) על הגזה שיעזו ארסם להחטיאם : בדרך . כשהייתם בטורף : (ו)
 ריא תדרוש שלומכם . (שם) וכלל שאחר עמך ישב כקרבך יכול חף זה כן תלמוד לומר לא תדרוש שלומם :
 (ח) לא תהעב אדומי . לנעמי ואחיעלפי שראוי לך לתעבו שינא כחרכ לקראתך : לא תהעב מצרי . מכל
 וכל חף על פי שורקו זכוריס ליחור נח טעם שהיו לכם אחשיא כשעת הדחק לפיכך : (ט) בניס אשר יולדו להם דור שלישי וגו' .
 נשאר חיונית מותרין מיד הח לידתה שהחטיא לאדם קשה לומר שהורגו שהורגו פגולס הזה והחטיאו מוציאו מן העולם הזה ומן
 העולם הבא לפיכך אדום שקדמה כחרכ לא כתעבו וכן מצרים שטבעום ואלו שהחטיאם כתעבו : (י) כי תצאו וגו' ונשמרת . שהטן
 מוקטור כשעת הסכנה : (יא) מקרה לילה . דבר הכתוב כהווי : ויצא אל מחוץ למחנה . וזמנות עשה : ולא יבוא
 אל הוך המחנה . וזמנות לא תעשה ואסור ליכנס למחנה לזוה"ש לזמנה שכינה (פסחים ס"ז) : (יב) והיה לפנות ערב .
 סווד להצרכי חקסו ויטול שאינו עשור כלא הערב השמש . (יג) ויד התייר לך . כתרנומו כמו (במדבר ב') איש על ידו : מחוץ
 למחנה . מן לעגן : (יד) על אוניך . לבד משאר כלי תשמישך : אוניך . כמו כלי זיון : (טו) ולא יראה בך . הקכ"ה
 ערות דבר : (יז) לא תסגיר עבר . כתרנומו . דבר אחר אפילו עבד כנעני שלישראל שנת עמוה לארץ לארץ ישראל :
 לא

רשב"ם

ומסורם כיבמות : (יג) ויד תהיה לך . כתרנומו . על אוניך . עם שאר כליך . (טו) ותהלך שנס ארון שכותורה סיה
 יולא עמכם למחנה כדכתיב וכלי הקדש ומלוכרות התרועה סידו :

קדשה

מכלל יופי

(ה) (לקללך) . הכף ברגש : (יא) (מקרה) . כמו שהיד מוכנה לאדם לכל צרכיו כונקרא המקום המוכן
 דגש הקוף לתפארת מפני השוא ויתכונש המים
 יד : (יד) (אוניך) . מן כלי זין כד' שון דבורהו :
 לשכוש והגש הקוף להסרון מן בן : (יג) (ויד תהיה לך) . (טו) (ערות דבר) . שום ערות בעולם : (טז) (לא
 תסגיר

קדשה מבנות ישראל ולא יהיה קדש מבני
 ישראל: יט לא תביא אתנן זונה ומתיר
 מלב בית יהוה אלהיך לכל נדר כי תועבת
 יהוה אלהיך: ס כ לא תשייר לאחיהך גשם
 כסף גשך אבד גשך כל דבר אשר ישך: כא לנכרי
 תשיך ולאחיהך לא תשיך למען יברכה יהוה אלהיך
 בכל משלח ידך על הארץ אשר אתה בא שמה
 לרשתה: ס כב כיתדר נדר ליהוה אלהיך
 לא תאחר לשלמו כי נדרשו ידרשנו
 יהוה אלהיך מעמד ונהיה בה חטא: כג וכי
 תחבל לנדר לא יהיה בה חטא: כד מוצא
 שפתיך תשמר ועשית באשר נדרת ליהוה
 אלהיך נדבה אשר דברת בפיה: ס כה
 כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשה
 שבעה ואר: כו כי תבא בקמת רעך
 וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על
 קמת רעך: ס כא כי ינקח איש אשה
 ובעלה והיה אסורא תמצאתן בעיניו תצא
 כי יקח בה ערות דבר ולכתב לה ספר כריתת
 ונתן בידה ושלחה מביתו: ב וצאה
 מביתו והלכה וקיתה לאיש אחר: ושנאה

מז קרנך בדויטב ליה לאותוניניה: יח לא תהי
 אתתא מבנת ישראל לגבר עבר ולא יסב
 גבר מבני ישראל אתתא אמה: יט לא תעיל
 אגר וניתא וחולפן בלביא לבית מקדשא
 דיי אלהך לכל נדרא ארי מרחק קדשי
 אף מרויהו: כ לא תרבי לאחוד רבית
 כסף רבית עבור רבית כל מדעס דמחרבי: כא
 לבר עממין חרבי ולאחוד לא תרבי בדיל
 דיברכינד יי אלהך בכל אושטות ידך על ארעא
 דאת עליה לחמן למרחה: כב ארי חדר
 נדר קדשי אלהך לא תאחר לשלמותיה
 ארי מתבע יתבעיניה: כג ויהי בך חובא: כד
 ויהי בך חובא: כה חתמנע מלמדר לא יהי
 בך חובא: כו אפקות ספונד תטר ותעביד
 כמא דנדרתא קדשי אלהיך נדבתא כמא דמליקתא
 בפומך: כה ארי תתגר בערמא דחברך
 ותיכול ענבין כנפשה שבעך ולמנד לא
 תתן: כו ארי תתגר בקמתא דחברך ותקטוף
 מלילן בידך ומנלא לא תרים על קמתא
 דחברך: א ארי יסב גבר אתתא ויבעלינהו
 יהי אסורא תשכח רחמין בעיניהו ארי
 אשכח בה עבות פתנס ויכתוב לה גט פטורין
 ויתן בידה ויפטרנה מביתיה: ב וחפוק
 מביתיה ותהך ותהי לגבר

אחר

דשי

(יח) לא תהיה קדשה יי סדרת חקוקת מחמת לונות: ולא יהיה קדש (כנהרדין כד) מוון לחטכוכומרי ואלוקלוס מרנ ס לא תהיה חת תא מבנות ישראל לגבר עבר: סוף וימוקרת לבעלת זנות הית